

A bolgár közösségért...

Beszélgetés dr. Muszev Dancsoval, a Bolgár Országos Önkormányzat elnökével

– Elnök úr, az Ön számára szépen ért véget a tavalyi év, hiszen a Jantra művészeti együttes tizenöt éves munkáját Kisebbségekért Díjjal jutalmazták. Az elismerést a nevében éppen Ön vehette át az Országházban.

– Nagyon nagy megtiszteltetés és öröm volt számunkra, hogy az egyik bázisszervezetünk, a Jantra Táncegyüttes megkapta ezt a nagy kitüntetést. Az együttes egyébként is a szívem csücske, hiszen alapítója és művészeti vezetője vagyok. Az elmúlt években alaposan kinőtte magát a táncsoport. Innen indul nagyon sok kisgyerek, akiknek a bolgár óvodában folytatják a képzését, vagy fordítva: a bolgár óvodából jönnek át gyerekek, hogy nálunk táncoljanak.

– Többgenerációs tehát az együttes?

– Annak idején néhányan kedvtelésként kezdtünk bele a bolgár népi táncba, az együttes mostanra azonban valóban többgenerációs táncsoporttá nőtte ki magát. Merészek vagyunk, mert három és fél, illetve négyéves táncosaink is vannak. Kétnapos rendezvény keretében ünnepeltük meg a jubileumot. Az első este a RaM Colosseumban volt a gála, a másodikon a Bolgár Művelődési Házban. A két eseményen összesen közel száz fellépő volt. Nagyrészt régi táncosok, de mintegy huszonöt – 3-10 éves – gyerek is fellépett. Rájuk gondoltam akkor is, amikor a záróbeszédemben azt mondtam: annyiban tért el ez az évforduló a többitől, hogy nem elsősorban a múlttól, hanem a jövőről szólt. Ez ad erőt, hogy folytassam, folytassuk ezt a munkát. A néptánc olyan mozgatóerő a bolgár közösségben, amellyel feltétlenül foglalkozni kell. Egyébként a legjobb lélektani pillanatban gondolta úgy a magyar kormány és a miniszterelnök, hogy kitünteti a Jantra Táncegyüttest. Tavaly kaptuk meg a Kiváló minősítést a Bolgár Néptánc Világszövetségtől is, ami arra jogosítja fel az együttest, hogy rangos nemzetközi fesztiválokon képviselje Bulgáriát. Ez nagyon nagy eredmény, hiszen valószínűleg mi, egy magyarországi bolgárok alkotta táncsoport képviseljük majd Bulgáriát a Dél-Koreában ez év októberében megrendezésre kerülő Néptánc Olimpián is.

– Eredeti hivatása a jogász pálya felé köti. E tekintetben is mozgalmas évet tudhat maga mögött...

– Így van. Ügyvédként is praktizálok. Úgy látom, nemcsak a tavalyi, hanem az idei év is rendkívül mozgalmas lesz. 2011-ben a nagy jogalkotási hajrában, a két ünnep előtt és között, négy komoly sarkalatos törvény született meg, ami érinti a magyarországi kisebbségek életét. A legfontosabb kö-

zülük a nemzetiségekről szóló és az új Alaptörvény. Az alapjogaink egy kicsit más dimenzióba kerültek, bár a tavalyi áprilisi alkotmány-előkészítő folyamatban sok mindent meg tudtunk őrizni, a jogalkotók ugyanis egyeztettek velünk. Az egyesülési jogról és közhasznú jogállásról szóló jogszabály, az egyházügyi és vallásszabadságról szóló, valamint a köznevelési törvény, aztán az országgyűlési képviselők választásáról szóló – lám, már nem is négy, hanem öt törvényről beszélünk – szintén érintik a nemzetiségek életét. Ezeket megismerve át kell szerveznünk az idejű munkánkat. Új kihívások elé állítanak, vannak előremutató dolgok, de vannak olyan jogszabályi rendelkezések is, amelyek bizony megnehezítik az életünket.

– Mondana konkrét példákat?

– A nemzetiségi törvény esetében rendezettebb, a jogokat jobban felsoroló, összeszedettebb jogszabály született. Kiküzdte a rendszerből az elektori választási rendszert, ami nekünk, kis létszámú közösségeknek nem jelentett ugyan problémát, de az országos önkormányzatok megválasztása esetében felesleges, kettős lépés volt. Négy-öt hónap telt el a helyi önkormányzati és az országos választások között. Lényegében tehát egy egész évet készültünk a választásokra. Az új törvény egy napon történő közvetlen választást vezetett be és a személyi hatályt is kiterjesztette. Mi nagyon erősen lobbiztunk a nem magyar állampolgárságú nemzetiségekért. A törvény hatálya most már az EU-s állampolgárokra is kiterjed.

– Ez az Ön módosító javaslata volt?

– Igen, ez volt az egyik. A másik az volt, hogy a szórványban élő közösségi tagok is részt vehessenek az országos önkormányzatok választásában, mert

ha már közvetlen a rendszer, akkor ez így helyénvaló. Például Szigetcsépen lakik öt bolgár, akiknek – ha nem alakul is a településükön helyi bolgár önkormányzat – alkotmányos joguk, hogy részt vegyenek, és szavazhassanak az országos önkormányzati választáson. Most bekerült, hogy ha a választói névjegyzékben szerepel az illető, még ha ő az egyedüli nemzetiségi is az adott településen, akkor is szavazhat az országos önkormányzati választáson. Ez egyértelműen kedvező változás.

Pozitívum az is, hogy az országos önkormányzatok közjogi szerepét és súlyát próbálja növelni a törvény úgy, hogy erősíti a Hivatal, a hivatalvezető szerepét. Közalkalmazottaknak minősíti a hivatal dolgozóit (bár ezt annyira nem támogattuk, hiszen anyagilag is nagyobb terhet ró ránk, illetve a közösségek életében nehéz olyan szakembereket találni, akik megfelelnek bizonyos feltételeknek: beszéljék az anyanyelvet és egyben jogászok vagy közgazdászok is legyenek). Lehet, hogy adódnak majd emiatt problémák, ha már a hivatalok feltöltésénél tartunk. Felesleges terheket jelent és szerintem szűkíti a mozgásterünket – ezért végig, következetesen elleneztük –, hogy a választójogi rendelkezések közé bekerült: a 2011. évi népszámlálás adataihoz kötik, hol alakulhatnak nemzetiségi önkormányzatok. Ha legalább 30-an vallják magukat az adott nemzetiséghez tartozónak egy településen, akkor tűzhető ki ott a választás. Ez közjogilag szerintem nem helyes. Tudom, hogy a cél az volt, legyen valamilyen szűrő, ne váljék parttalaná a folyamat, ne lehessen bárhol önkormányzatot alapítani. A választói névjegyzék azonban szerintem bizonyos szigorításokkal elegendő szűrő lett volna.

Úgy gondolom, hogy ez a rendszer mostanra már különben is letisztult, tehát alig vannak visszaélések, s ha lennének is, könnyen kiszűrhetők. Egy-egy közösség azért jól kézben tudja tartani az eseményeket. Ma már olyan országos önkormányzati testületek működnek, amelyeket a közösséghez tartozó képviselők alkotnak, a közösséghez tartozik az elnök, beszélnek az anyanyelvet, vagyis az elmúlt évtizedekben ez a rendszer kiforrt magát. Nem volt annyi anomália, hogy ilyen drasztikus szigorításokra lett volna szükség. Ezek a megkötések szűkítik a szereplők mozgásterét a rendszerben. Bennfentessé, skanzen-jellegűvé válik a nemzetiségek helyzete. A népszámlálási adatok szűrik meg. Olyan adatok, amelyek nem kötelező jellegűek: a nemzetiséghez tartozás szenzitív adat. Nem volt kötelező megkérdeznie a számláló biztosoknak. Hiába mondták azt, hogy kötelező, tudok olyan számláló biztosról, aki nem kérdezte meg.

– *A válasz sem volt kötelező... A nemzetiségi és a vallási hovatartozásról nem kellett kötelezően számot adni.*

– Nem kötelező válaszadásra kötelező közjogi kereteket telepíteni, szerintem nem szerencsés. Itt volt egy módosító indítvány, ami csak az utolsó pillanatokban került át. Az volt először az előterjesztő

javaslata, hogy csak az elsődleges identitásra adott válaszok számítsanak, abból kell legalább harminc. A mostani népszámlálásnál először volt lehetőség arra, hogy valaki rangsoroljon: elsődlegesen milyen nemzetiségű és másodlagosan milyen. Ezt a másodlagost ki akarták hagyni a számításokból, ami komoly érvágás lett volna, hiszen akár én is azt mondhatnám, hogy elsődlegesen magyar, másodlagosan bolgár vagyok. Ez nagyon kényes kérdés. Gondoljunk a vegyes házasságokra! Milyen nemzetiségű a feleségem, a gyerekeim? Azt sikerült végül az én módosítómmal az utolsó pillanatba elfogadtatni, hogy legalább az első és másodlagos identitásra adott válaszok összege legyen az a bizonyos minimális harminc fő. Ez kicsit árnyalja a képet. Kiderül majd ez idén, amikor az előzetes adatok kijönnek, hogy miként is érinti az adott közösséget. Véleményem szerint nagymértékű csökkenés lesz a helyi települési önkormányzatok számában. A kis létszámú nemzetiségek esetében, akik szórványban élünk, mindenképp. Kampányoltunk, hogy mindenki vallja meg a nemzetiségét, meglátjuk, mennyire volt eredményes.

– *Hány bolgár él ma Magyarországon?*

– Úgy három-négyezer körül. A választói névjegyzékbe általában kétezren vetették fel magukat az ennek alapján zajló eddigi két választáson. Bizom benne, hogy a népszámlálásnál is elérjük ezt az értéket. Mert ugye itt a kiskorúak, meg a nem magyar állampolgárok is számítottak. A törvény meghagyta azt, hogy csak civil szervezetek jelölhetnek, ami nem baj. Mostantól azonban csak a közhasznú nyilvántartásba bejegyzett civil szervezetek. Így viszont előállhat egy olyan helyzet is, hogy akadnak nemzetiségek, amelyeknek nem lesz jelölő szervezetük, vagy ha igen, csak egyetlen egy. A közhasznú jogállás megszerzése az új törvényben nagyon szigorú feltételekhez kötött, ami a kisebb szervezeteket – amelyek egyébként kiválóan ellájták az adott nemzetiség körében a tevékenységüket –, annak érdekében, hogy jelölteket állíthassanak, belevihetnek egy olyan utcába, amelyben esetleg kudarcot szenvednek. Lehet, hogy meg sem tudják szerezni a közhasznú jogállást.

– *Mi jelenthet számukra akadályt?*

– Nagyon komoly pénzügyi feltételeknek kell megfelelni. Itt van éppen az asztalomon a törvény, egyelőre értelmezem: a közhasznú jogálláshoz társadalmi szerepvállalás, társadalmi elismertség, vagy társadalmi tevékenység szükséges. Vagylagos kérdések vannak, amik gumiszabállyá teszik a szöveget, és pont ez a hiba. Mert különböző értelmezésekre ad lehetőséget, tehát a bíróságnak kell majd mérlegelni. Bizonyos gazdasági erőt kell, hogy feltételezzon, vagy felmutasson az adott szervezet, és komoly kritériumrendszernek kell megfelelnie. Nem ez azonban a legnagyobb probléma. A közhasznú szervezet működésénél olyan – részben költségnövelő – előírások

vannak, mint a nyilvánosság, közzétételi kötelezettség, összeférhetetlenségi szabályok, kettős könyvvitel. Ezek nem tudom, hol kapcsolódnak ahhoz, hogy a szervezet jelöltek állíthasson egy nemzetiségi választásnál. Egy szervezet attól még működhetne kettős könyvelés nélkül is. Nincs pénz rá, s bonyolítja az egész rendszert. Úgy látom, két év működés kell a közhasznú bejegyzéshez, tehát ezzel már most foglalkozni kell, hogy lássuk, egyáltalán van-e olyan szervezet az adott közösségen belül, amely meg tud felelni ezeknek a feltételeknek. Szűk a szereplők köre. És megint külön szavazókörben kell szavazni. A szavazás napján el kell mennem egy másik szavazókörbe is. Ezek csökkentik a szereplők részvételét az egész rendszerben. Ez a kettős szorítás szerintem hátrányos. A köznevelési törvényben azt látom, hogy az oktatási jogaink nem csorbulnak, mert a nemzetiségi oktatási intézmények szintjén lesznek kezelve. Ott is nagyon kardinális kérdések merülnek fel: az általános és középiskolák államosításával például.

– *A bolgároknak Budapesten kívül vidéken is vannak oktatási intézményeik? Hol folyik még bolgár nemzetiségi oktatás?*

– Nyelvoktató iskolák keretében Halásztelken és Debrecenben. Ezek természetesen kisebb létszámú, nyolc-tíz fős csoportokkal működnek. Az óvodák megmaradtak önkormányzati fenntartásban. A települési nemzetiségi önkormányzatoknál többletterhek léptek fel, a tagoknak vagyonynyilatkozatot kell tenni, ami új kötelezettség. Bankszámlát kell nyitni, ami pozitívumnak tekinthető, mivel lépés az önállóság felé. Nagyon sok település önkormányzata ugyanis a nemzetiségi önkormányzat állami támogatásából is élt, nem adta át, és inkasszózták például, ha a megye tartozott. A Pest megyei Bolgár Önkormányzatnak például így nincs meg a pénze. Ez tehát elvileg jó lehet, de ugyanakkor csupán pár százezer forinttal gazdálkodnak, s a számlavezetési díj is költségekkel terheli az adott testületet. Pár százezer forint! Mitől lesz valaki vagyonosabb? Ez komolytalan. Ezek a települési önkormányzatok egyelőre úgy működnek, mint a kvázi civil szervezetek. Mindez a plusz kötelezettség megint csak arra lesz jó, hogy elveszi az emberek kedvét, és a bázist rengetjük meg vele.

Szerintem még mindig nem eldöntött, hogy ha önkormányzatról van szó, akkor az közjogilag valóban önkormányzatként létezzon. Tesz egy próbát

szerepe szintén nagy kérdőjel.

– *Érdeklődéssel hallgattam ezt az alapos elemzést. Eből kiindulva, most, 2012-ben mi lesz a legfontosabb a bolgár közösség életében?*

– A jogszabályok értelmezése. A nemzetiségi törvény esetében például harmincöt oldal maga a jogszabály és ennek többszörösére rúg az átmeneti és hatályba lépő rendelkezések terjedelme. Egyes rendelkezések a kihirdetést követő napon léptek hatályba, vannak 2012. január 1-jén életbe lépők. Akad július 1-jén, illetve szeptember 1-jén, valamint 2014. január 1-jén hatályossá váló, sőt olyan is, ami csak a következő választások után kerül alkalmazásra. Össze kell tehát fésülni, hogy mikor mi történik. Zavart okoz, hogy egy ciklus kellős közepén, folyamatban lévő működésnél, történik ennyi változtatás. A korábbi rendszer működött, tehát mindez nem volt indokolt. Éppen emiatt kell most értelmeznünk, megtanulnunk az új kereteket és lehetőségeket, majd tájékoztatni s felkészíteni a kerületi és települési önkormányzataink elnökeit, hogy a jogszabályok ismeretében, törvényesen tudjanak működni. A feladatalapú támogatásról szóló kormányrendelet is bizonyos változásokon ment át. Ezért nagyon fontos, hogy azzal is tisztában legyenek, hiszen a fő működési, normatív támogatás ezen keresztül fog eljutni hozzájuk. Már a közgyűlésen is felépítettük a stratégiát és helyi szinten megfelelően tájékoztattuk az elnököket. Egy biztos, hogy ez az új jogszabály azt kódolja, hogy nagyon nagy összefogásra van szükség a nemzetiségi közösségek berkeiben. Itt már a „nagy politika” módjára történő széthúzásoknak,

ez a törvény, amikor rögzíti: a települési önkormányzat köteles biztosítani a helyiséget, egy hónapban 16 órára, s a működése feltételeit. Egy helyiséggel megoldódik a probléma? Ehhez most is joguk van. Ahány települési önkormányzat, annyi módon történik az utalványozás, a bankszámlavezetés, a kifizetések, az elszámolások. Ez megint nem jó. Itt egy egységes rendszer kell, mert addig csak kvázi önkormányzatok maradhatnak.

– *A bolgárok megyei önkormányzatai csak Pest megyében és a fővárosban működnek?*

– Jelenleg igen. Az a kérdés, hogyan lesz a jövőben. Ez a népszámlálási adatoktól függ. Meglátjuk, tudtuk-e kellően mozgósítani embereket. Az új önkormányzati struktúrában – gondolok itt a járásokra – a nemzetiségi, megyei önkormányzatok

ellenszervezeteknek nem lesz helyük. Amennyiben valamelyik közösség mégis ilyen irányba indul el, akkor ott nagyon nagy károk fognak keletkezni. A túlélés, az értékeink megőrzése miatt felértékelődik, nagyon fontos lesz az összefogás. Az kell tehát, hogy az egyes szervezetek egymással beszéljenek, egyeztessenek és kifelé egységes véleményt próbáljanak megfogalmazni, képviselni.

– Elnök úr az Országos Önkormányzatok Szövetségének is egyik alelnöke...

– Valóban így van. A szövetség egyik alelnöként igyekszem aktívan a nemzetiségek szolgálatában állni. Szükség van egy ilyen szervezetre. Az összefogás országos elnöki szinten nagyon fontos. A kormánnyal folytatott érdekérvényesítés során csak így tudunk megfelelően szerepelni. Az Alkotmány előkészítésénél például nagyon egységes, erőteljes kommunikáció jellemzett bennünket (közös szöveget választottunk) és határozott volt a fellépésünk. Ott meg is lettek az eredmények, az országgyűlési képviselők választásáról szóló jogszabálynál viszont senki nem volt kíváncsi a véleményünkre. Egységesen álláspontot dolgoztunk ki arra a tervezetre is, de véleményt mégsem mondhattunk.

– Egyetlen dolog érdekelne még, hogy egy ilyen kis létszámú nemzetiség hogyan ítéli meg ezt a lehetőséget?

– Egy több évtizedes alkotmányos mulasztást pótolva, legalább jogszabályi szinten rögzítik, megadják a lehetőséget a nemzetiségek parlamenti képviseletére. A kis létszámú nemzetiségeknek ez azonban csak egy olyan lehetőség, ami igazából nem is az. Kinyilvánított jog, amivel mi nem tudunk élni, hiszen olyan magas a szavazati küszöb, a részvételi arány, amit nem lehetünk képesek elérni. A törvény visszahozza az úgymond kedvezményes mandátumot, de a mandátumhoz egyébként szükséges szavazatok egynegyedét írja elő. Kisebb létszámú országgyűlés lesz, nagyobb egyéni választókerületekkel, tehát a létszámok is növekednek. Százeges nagyságrendű szavazatszám lesz szerintem szükséges egy egyéni mandátum megszerzéséhez, vagy egy listás mandátumhoz. Ennek az egynegyede is 25-30 ezres szavazatszámot igényel. Olyan szavazókról beszélünk, akik föliratkoztak a névjegyzékre, és ezzel lemondtak azon jogukról, hogy pártlistára szavazzanak. A bolgár országos lista verseng tehát a pártlistákkal, és így nincs semmi esélye. A pártra való szavazással szól bele a választó abba, hogyan is alakuljon az ő és az ország élete. A nemzetiségi szavazat másról szól. Reálisan tehát nekünk nem nyílik meg a parlamenti képviseletet, de legalább van ilyen lehetőség, ki tudjuk pipálni, hogy ezt is megoldotta a jogalkotás. Ami kedvező, az az országgyűlési szószóló intézménye. Azon országos nemzetiségi listákról, amelyek a választáson mandátumot nem, de szavazatot viszont szereznek, a lista vezetője szószólója lesz az adott nemzetiségnek. Egy szószóló, aki a bizottságokon kötelezően részt

vesz, előterjeszheti a ránk vonatkozó joganyagot, felszólalhat, az azért pozitív fejlemény.

– Amennyiben egy vagy két nemzetiségi kisebbségi képviselő mégis bejut, akkor – gondolom – az az elvárás támasztható velük szemben, hogy képviseljék valamennyi nemzetiség érdekeit...

– Ez megint az összefogástól függ, ahogy mondtam. Az ilyen képviselő szerepe az lesz, hogy ne egyéni érdekek mentén működjön, hanem valamennyiünk érdekében. Ha egy-kettőnek megadatik a lehetőség, hogy bejuttanak a Parlamentbe, akkor próbálják meg a mi véleményeinket is megjeleníteni. A rendszer sajnos nem engedi azt, hogy két-három kisebb létszámú nemzetiség közös listát állítson, pedig talán az jó esély lett volna. Valóban fontos lenne, hogy aki esetleg mandátumot szerez, az a többieket is képviselje.

– Visszatérve a 2012-es évre, van-e a bolgár közösség életében ebben az évben olyan sajtósági feladat, ami nagyon fontos?

– Feladat mindig van. Az intézményalapítási folyamatokat tavaly is továbbvittük, megalapítottuk a Bolgár Dokumentációs és Információs Központot, ami a Bajza utcai épületben működik: könyvtár, archívum, galéria. Beindítása és fejlesztése igen nagy feladat és erre az évre esik. Ahogy az egész Bajza utcai ingatlan helyzetének megoldása is, a lehetőségeinkhez mérten. Meg kell találnunk az egyensúlyt, hogy itt, ahol a bolgár iskola működött évtizedekig, finanszírozható legyen az épület fenntartása. Sajnos a bolgár állam bezárta és kivonult, ezért a Bolgár Országos Önkormányzat vállalta magára ennek az ingatlannak a kezelését. Nagyon szigorú, kemény feltételek mentén – amelyeket majd újra akarunk tárgyalni az MNB Zrt.-vel –, most a feladat az, hogy finanszírozhatóvá tegyük az épületet. Itt működik a bolgár óvoda, a nyelvoktató iskola, itt dolgozik a szerkesztőség, s most már a Hivatal is ide költözött. Azt tervezzük, hogy a Fővárosi Önkormányzattal közösen megnyitjuk a bolgár galériát és képcsarnokot is, ami állandó kiállításként működne, de időszakos tárlatoknak is helyt adna. Ehhez fel kell újítani egy belső teret. Az épületben kap helyet színházunk, a Malko Teatro is, egy kis műhely keretében, ahol kamaradarabokat is játszhatnak és próbálhatnak. A Zornica hagyományörző táncsoportunk is itt kezdi el a próbákat, illetve a Szkéné Színház is itt működik, már próbálnak. Nekik is lehetőséget adtunk. Egy igazi, pezsgő bolgár kulturális központot tervezzük tehát a Bajza utcába. Nem csak bolgár, hanem más nemzetiségűeket, magyarokat is várunk ide. 2012 mérőföldkő vagy vízváltozó lesz, eldől, hogy mindez fenntartható-e? Tudom, nehéz évet választottunk erre, de hát – ahogy mondani szokás – ilyen az élet!

– Elnök úr, sok sikert kívánok!

Mayer Éva